

**A FIATALOK
LENDÜLETBEN
PROGRAM
HÉT ÉVE**

1 A FIATALOK LENDÜLETBEN PROGRAM (FLP)	4
1.1 Az FLP alprogramjai	6
2 AZ FLP A SZÁMOK TÜKRÉBEN	8
2.1 A benyújtott és támogatott pályázatok száma	8
2.2 Honnan érkeztek a pályázatok?	11
2.3 A projektekben résztvevők száma	14
2.4 A projektek támogatásának összege	15
2.5 A pályázó szervezetekről	16
2.6 EVS	18
3 PRIMER KUTATÁSOK AZ FLP-HEZ KAPCSOLÓDÓAN	20
3.1 A kutatások módszertanáról	21
Kérdőíves kutatás a 2007–2013 között támogatott pályázatot beadó szervezetek körében	
RAY kutatás	
Kerekasztal- és fókuszcsoportos beszélgetések	
3.2 A kutatások legfontosabb eredményei	25
Kik vettek részt a projektekben?	
Ki honnan hallott az FLP által kínált lehetőségről?	
Az FLP megítélése a projektek résztvevői, illetve a szervezetek részéről	
Az FLP láthatósága	
Hátrányos helyzetű fiatalok elérése és bevonása	
Az FLP program hivatalos célkitűzéseinek teljesülése.	
A projektek hatása a fiatalokra	
4 ÖSSZEFOGLALÁS	54

4

A FIATALOK LENDÜLETBEN PROGRAM (FLP)

5

A 2007 ÉS 2013 KÖZÖTT FUTÓ FIATALOK LENDÜLETBEN PROGRAM (YOUTH IN ACTION PROGRAMME – YIA) AZ EURÓPAI UNIÓ NEMZETKÖZI MOBILITÁSI PROGRAMJA, AMELY A FIATALOK NEM-FORMÁLIS TANULÁSÁT TÁMOGATTA KÜLÖNBÖZŐ PÁLYÁZATOKON KERESZTÜL. A PROGRAM CÉLJA ELSŐSORBAN AZ AKTÍV TÁRSADALMI RÉSZVÉTEL ÖSZTÖNZÉSE, A FIATALOK MOBILITÁSÁNAK NÖVELÉSE, A TOLERANCIA ÉS A TÁRSADALMI BEVONÁS

TÁMOGATÁSA, TOVÁBBÁ NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK LÉTREHOZÁSA VOLT. A CÉLCSOPORTOT A 13 ÉS 30 ÉV KÖZÖTTI FIATALOK JELENTETTÉK AZ EURÓPAI UNIÓ TAGORSZÁGAIBAN, A CSATLAKOZÁSRA VÁRÓ ORSZÁGOKBAN, ILLETVE TÖBB EZEKEN KÍVÜLI PARTNERORSZÁGBAN. A FIATALOK LENDÜLETBEN PROGRAM (FLP) MAGYARORSZÁGI

MEGVALÓSÍTÓJA ÉS KOORDINÁLÓJA AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA HÁTTÉRINTÉZMÉNYE, A NEMZETI CSALÁD- ÉS SZOCIÁLPOLITIKAI INTÉZETBEN MŰKÖDŐ FIATALOK LENDÜLETBEN PROGRAMIRODA. 2014-TŐL AZ EURÓPAI UNIÓ ÚJ PROGRAMJA, AZ ERASMUS+ TÖBB KORÁBBI PROGRAMOT EGYESÍTVE AZ OKTATÁS, KÉPZÉS, IFJÚSÁG ÉS SPORT TERÜLETÉN KÍNÁL LEHETŐSÉGEKET A FIATALOK SZÁMÁRA.

JELLEN TANULMÁNY CÉLJA, HOGY RÖVIDEN ÁTTEKINTSE A PROGRAM HÉT ÉVES TÖRTÉNETÉNEK TAPASZTALATAIT. EHHEZ A PÁLYÁZATOKKAL KAPCSOLATBAN RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ADATOKAT, TOVÁBBÁ NÉHÁNY – KIFEJEZETTEN AZ FLP-T VIZSGÁLÓ – CÉLZOTT KUTATÁS EREDMÉNYEIT HASZNÁLJUK FEL. A TANULMÁNY ELSŐ RÉSZÉBEN BEMUTATJUK A PÁLYÁZATI TÁMOGATÁSOK TÍPUSAIT.

RÖVIDEN AZ FLP ALPROGRAMJAIRÓL

Az FLP hét különböző kategória keretében nyújtott (a még folyamatban lévő projektek esetében természetesen jelenleg is nyújt) decentralizált (nemzeti szinten koordinált) pályázati lehetőségeket a fiatalok számára. Ezek a következők voltak:

1 alprogram: Fiatalok Európáért (Youth for Europe)

1.1 Ifjúsági cserék különböző országokból érkező fiatalok csoportjainak teremtett lehetőséget a találkozásra és az egymástól való tanulásra, egymás kultúrájának megismerésére. Minden projekt egy választott téma köré szerveződött.

1.2 Ifjúsági kezdeményezések keretében 18 és 30 év közötti fiatalok csoportjai tervezhettek és valósíthattak meg projekteket helyi, regionális és országos szinten, akár másfél éven keresztül is.

A programban részt vehettek 18 évnél fiatalabbak is, ha a projektben volt ifjúságsegítő (coach), továbbá lehetőség volt nemzeti vagy nemzetközi projektek megvalósítására is.

1.3 Ifjúsági demokráciaprojektek célja a fiatalok ösztönzése a demokratikus részvételre, a különböző társadalmi szektorok közötti párbeszéd előmozdítása volt. Az Ifjúsági demokráciaprojektek lehetővé tették a fiatalok számára, hogy a demokratikus folyamatokról tanuljanak, és aktív polgárokká váljanak helyi közösségükben vagy európai szinten értelmezve. Megtanulhatták kritikusan elemezni a politikai vagy társadalmi kérdéseket, és hallatni saját hangjukat, továbbá kipróbálhatták, hogyan befolyásolhatják a valóságot, amelyben élnek.

2 alprogram: Európai Önkéntes Szolgálat (European Voluntary Service - EVS) lehetővé tette a fiatalok számára, hogy legfeljebb 12 hónapon át külföldön önkéntes tevékenységet folytassanak.

Az önkéntesek mellett, hogy a helyi közösség számára hasznos tevékenységet folytattak, új készségeket és nyelveket tanulhattak, és más kultúrákat fedezhettek fel. Az önkéntesség számos témára vagy tevékenységi területre irányult, mint például a kultúra, ifjúság, sport, szociális munka, kulturális örökség (megóvása), művészetek, környezetvédelem.

3.1 alprogram: Együttműködés az Európai Unióval szomszédos partnerországokkal az EU-val szomszédos régiók (Délkelet-Európa, Kelet-Európa és a Kaukázus térsége, valamint a Mediterrán térség, azaz Közel-Kelet és Észak-Afrika) országaival megvalósuló együttműködések támogatása. Ennek keretében nemzetközi ifjúsági cserék és ifjúságsegítőknél szóló képzési- és hálózatépítési projektek valósultak meg.

4.3 alprogram: Ifjúsági támogató rendszerek az ifjúsági munka és szakma minőségének, és az azt támogató rendszerek standardjainak fejlesztését, az európai szinten működő ifjúsági és szakmapolitikai együttműködések támogatását tűzte ki célul. Hozzájárult a szervezetek hálózatépítéséhez, az ifjúsági területen dolgozók és az ifjúsági szervezetek képzéséhez. Az alprogram keretében munkalátogatások, tervező találkozók, értékelő találkozók, tanulmányutak, partnerség kialakítását célzó tevékenységek valósulhattak meg.

5.1 alprogram: Fiatalok és ifjúságpolitikai döntéshozók találkozói lehetőséget kínált arra, hogy a fiatalok, ifjúsági szervezetek és az ifjúságpolitikai döntéshozók (helyi, regionális, nemzeti vagy európai szinten aktív politikusok és szakértők) találkozhassanak egymással, a fiatalok megfogalmazhassák véleményüket, az pedig eljusson a döntéshozókhoz, illetve megjelenhessen a döntéshozatali folyamatokban.

EBBEN A FEJEZETBEN RÖVIDEN ÁTTEKINTJÜK AZ FLP HÉT ÉVES PÁLYÁZATI FOLYAMATÁNAK LEGFONTOSABB ADATAIT.

2.1 A benyújtott és támogatott pályázatok száma

Az FLP 2007 és 2013¹ közötti hét éves fennállása során összesen több mint 3700 pályázatot nyújtottak be különböző szervezetek a magyarországi nemzeti irodához. A vizsgált időszak alatt összesen 1321 pályázat kapott támogatást.

A beadott pályázatok száma – 2013 kivételével, amikor is minden alprogramban jelentősen emelkedett a beadott pályázatok száma – viszonylagos állandóságot mutatott: évente 400 és 550 közötti pályázat érkezett.

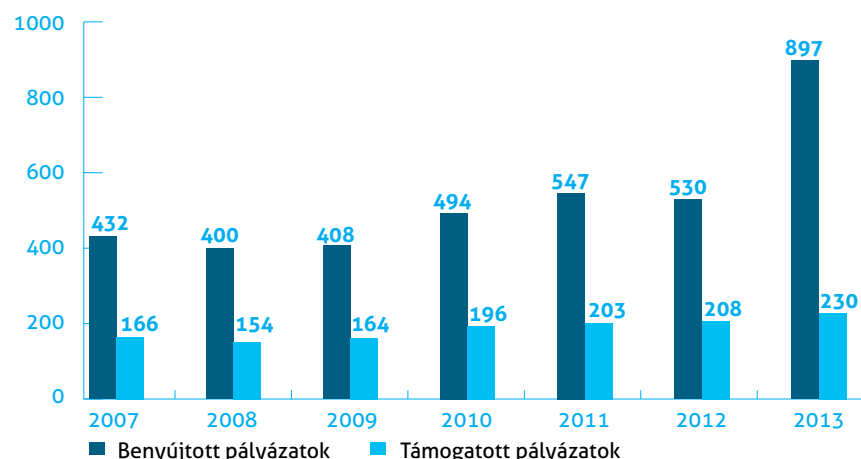
2007 és 2012 között a beadott pályázatoknak átlagosan kb. 40%-a kapott támogatást. (Ez az arány csak 2013-ban csökkent 26%-ra a korábbiaknál nagyobb számú benyújtott pályázat miatt.)

Ami a támogatott pályázatok különböző alprogramok szerinti megoszlását illeti, ott az 1.1 (ifjúsági cserék) és az 1.2 (ifjúsági kezdeményezések) alprogramokban érkezett a legtöbb pályázat, majd ezt követték a 2.1 (EVS) pályázatok. A támogatott pályázatok aránya az utóbbi, illetve az 5.1-es alprogram kivételével 30% között mozgott. (Az EVS pályázatok esetében ez az arány 60%, míg az 5.1-es alprogram pályázataiban esetében 38% volt.)

¹ A tanulmányban szereplő adatok 2013-ra vonatkozóan nem teljeskörűek.

1. ábra

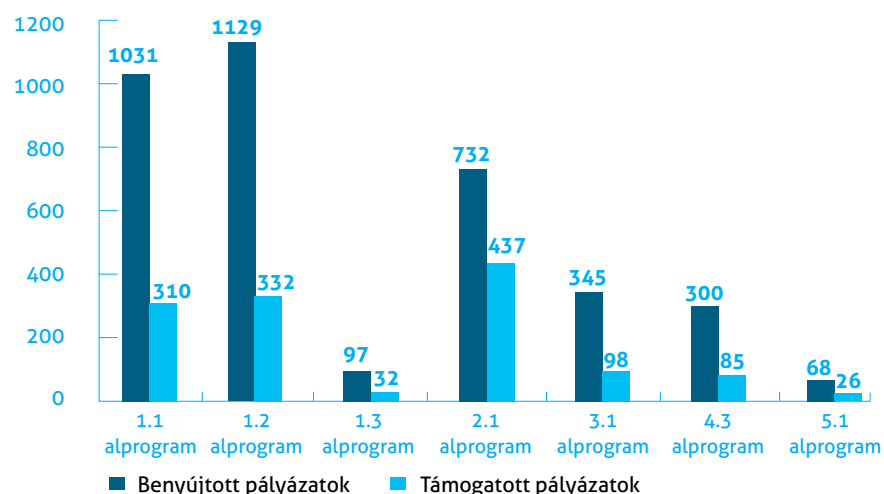
A 2007–2013 között benyújtott és támogatott pályázatok száma évenkénti megoszlása (db)

Forrás: FLP pályázati adatbázis

2. ábra

A 2007–2013 között benyújtott és támogatott pályázatok száma (db)

Forrás: FLP pályázati adatbázis

1. táblázat

A támogatott pályázatok aránya az egyes alprogramokban (2007–2013)

Alprogram	1.1 alprogram	1.2 alprogram	1.3 alprogram	2.1 alprogram	3.1 alprogram	4.3 alprogram	5.1 alprogram
Arány	33%	33%	39%	63%	32%	33%	42%

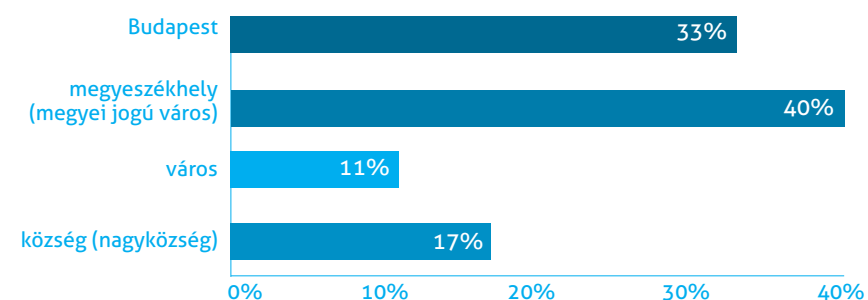
Forrás: FLP pályázati adatbázis

2.2 Honnan érkeztek a pályázatok?

A benyújtott és támogatott pályázatok döntő többsége Budapesten, illetve nagyvárosokban (megyeszékhelyeken) működő ifjúsági szervezetekhez köthető. Négy sikeres pályázatból három erről a két településtípusról érkezett. A pályázatok fennmaradó alig több mint egynegyede származott az egyéb városokban (11%), illetve a községekben (17%) működő szervezetektől. (Fontos, hogy a pályázatot beadó szervezet hivatalos székhelye és a projekt megvalósításának aktuális helyszíne/helyszínei nem feltétlenül estek egybe.)

3. ábra

Sikeres pályázatot benyújtó szervezetek székhelyeinek megoszlása településtípus szerint

Forrás: FLP pályázati adatbázis

Mint az alábbi táblázat adatai alapján is látható, a konkrét számokat vizsgálva a legtöbb támogatott pályázat a legnagyobb magyarországi településeken működő ifjúsági szervezetektől érkezett. A TOP10-es listába azonban három kisebb település is bekerült: Barnag (48), Nyírbátor (33) és Gárdony (26). A nyertes pályázatok többsége a kisebb települések esetében településenként legfeljebb 1-2 meghatározó ifjúsági szervezet nevéhez köthető.

2. táblázat

A 10 legtöbb támogatott pályázattal rendelkező település

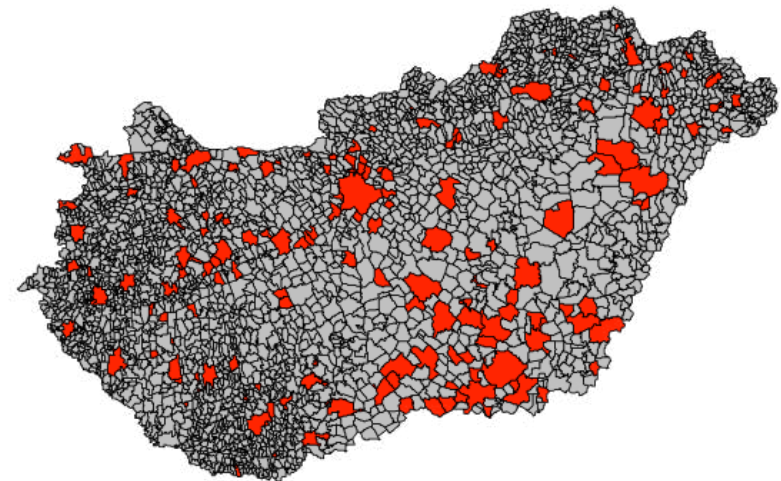
No	Település	Támogatott pályázatok száma
1	Budapest	447
2	Pécs	142
3	Debrecen	104
4	Nyíregyháza	51
5	Barnag	48
6	Kaposvár	45
7	Miskolc	41
8	Szeged	36
9	Nyírbátor	33
10	Gárdony	26

Forrás: FLP pályázati adatbázis

A 2007–2013 közötti periódusban összesen 165 különböző magyarországi településen működő ifjúsági szervezet kapott támogatást. Ez az összes magyarországi településnek nagyjából az 5%-át jelenti. Az alábbi térkép azokat a településeket ábrázolja, ahonnan érkezett legalább egy sikeres pályázat. Az egyes megyék szerinti bontásban Budapest elsősége nyilvánvalóan megkérdőjelezhetetlen (az összes támogatott pályázat 33%-a innen származik), ezt követően pedig Baranya (13%), Hajdú-Bihar (9%), Veszprém (7%) és Csongrád (7%) megyék a sorrend.

4. ábra

Települések, ahonnan érkezett FLP támogatott pályázat a 2007-2013 időszakban

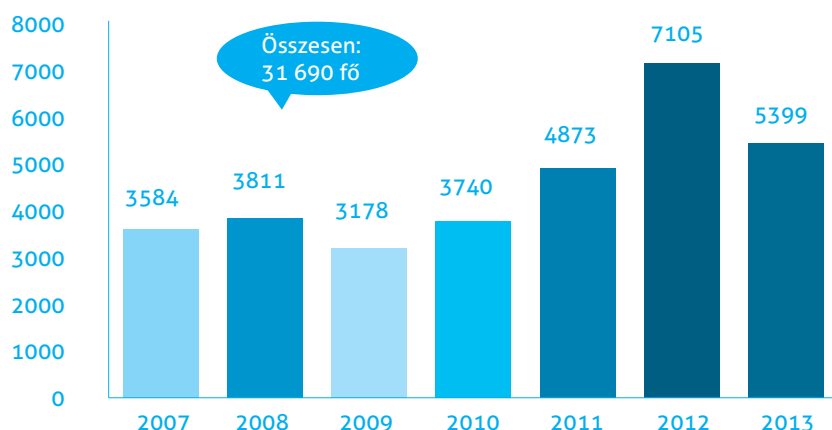
Forrás: FLP pályázati adatbázis

2.3 A projektekben résztvevők száma

A projektekben összesen több mint 31 ezer fiatal vett részt, éves átlagban számuk legalább 3-4 ezer fő volt. 2012-ben különösen magas volt a résztvevők száma. A hét év alatt legtöbben – közel 12 ezren – ifjúsági cserékben (1.1 alprogram), közel 7,5 ezren az 5.1-es alprogramban, míg közel 6 ezren az 1.2-es ifjúsági kezdeményezésekben vettek részt. Európai Önkéntes Szolgálatban (EVS) összesen közel 900 fő vett részt.

5. ábra

A projektekben résztvevők száma az FLP 2007–2013 közötti időszakában*

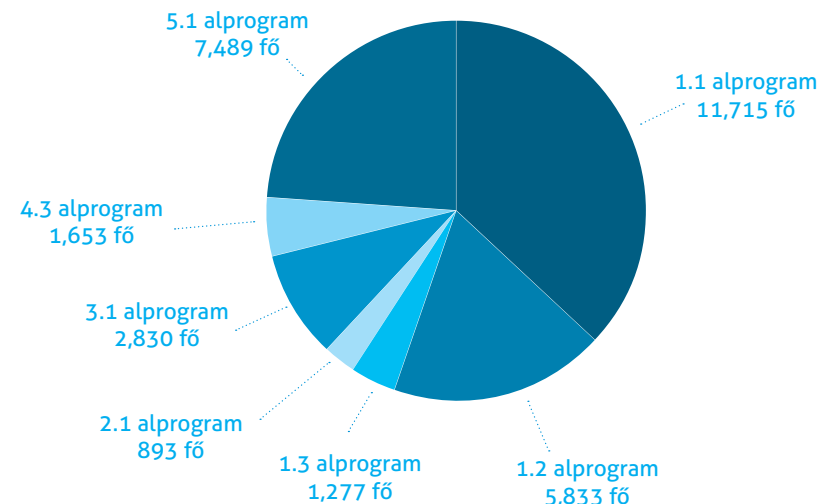

* A folyamatban lévő pályázatok miatt 2013-ra vonatkozóan csak részleges adatok állnak rendelkezésre

Forrás: FLP pályázati adatbázis

6. ábra

A 2007–2013 között támogatott projektek résztvevőinek megoszlása alprogramonként

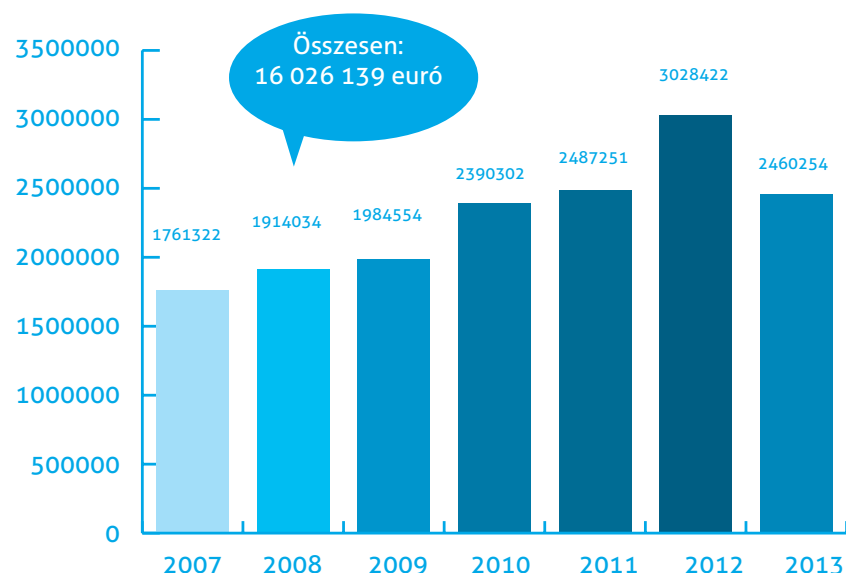
Forrás: FLP pályázati adatbázis

2.4 A projektek támogatásának összege

A program 7 éve alatt több mint 16 millió euró került kiosztásra sikerrel pályázó szervezetek számára. Ennek az összegnek közel kétharmada az ifjúsági cserék, illetve az Európai Önkéntes Szolgálat finanszírozását szolgálta. Bár az egyes alprogramok, illetve az ezeken belüli projektek egymástól nagyon különbözőek voltak, a felhasznált források nagyságát, illetve a résztvevők számát figyelembe véve egy főre statisztikailag több mint 500 euró támogatás jutott, egy projektre vetítve pedig több mint 13 ezer euró.

7. ábra

A kifizetett pályázati támogatások összege az FLP 2007–2013 közötti időszakában (EUR)*

* A folyamatban lévő pályázatok miatt 2013-ra vonatkozóan csak részleges adatok állnak rendelkezésre

Forrás: FLP pályázati adatbázis

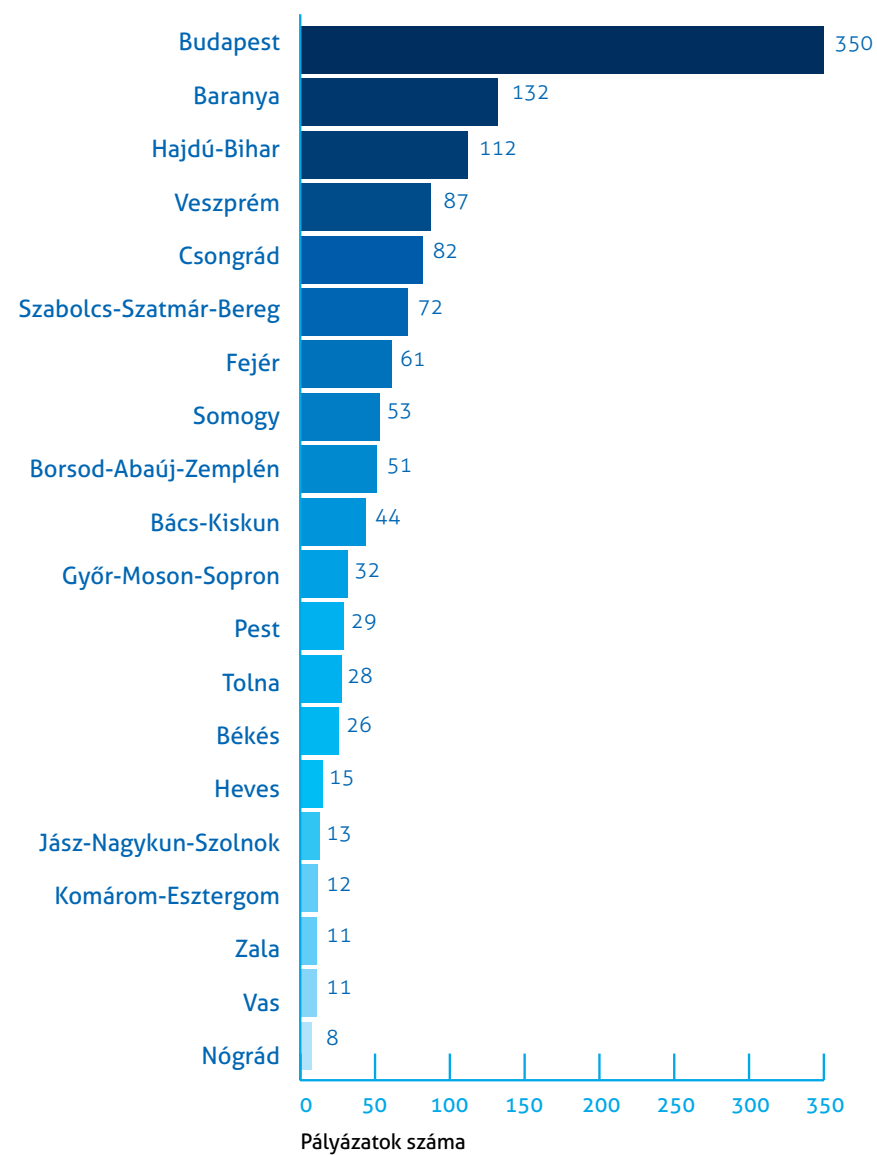
2.5 A pályázó szervezetekről

A több mint 1200 projektet közel 670 pályázó szervezet valósította meg. Ez nem egyenlő arányban történt, mivel a projektek 20%-a 20 konkrét szervezethez kötődik. Összesen 26 olyan szervezet volt, amely a hét év alatt egyenként több mint 100 ezer euró megítélt támogatásban részesült.² Minden negyedik pályázó szervezet budapesti volt, de nagy számban érkeztek sikeres pályázatok Baranya, Hajdú-Bihar, Veszprém, Csongrád, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből is. A legkevésbé aktív megyék Vas, Zala, Komárom-Esztergom, Jász-Nagykun-Szolnok és Heves voltak.

² A megítélt pályázati támogatás nem feltétlenül egyezik meg a végső kifizetett összeggel.

8. ábra

A pályázó szervezetek megoszlása megyénként

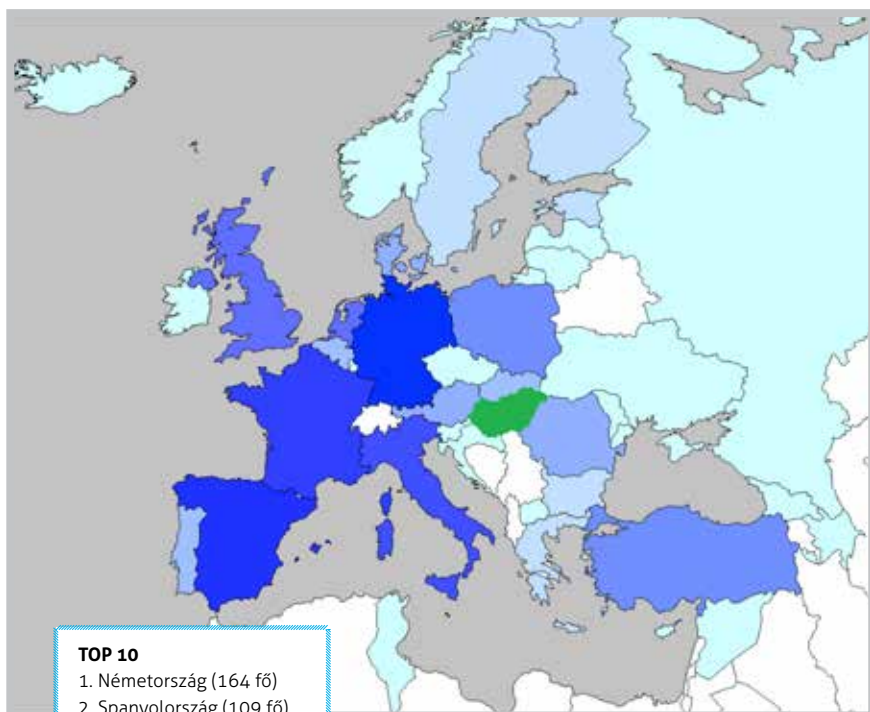
Forrás: FLP pályázati adatbázis

2.6 Európai Önkéntes Szolgálat (EVS) – honnan, hová?

A magyar fiatalok körében a legnépszerűbb EVS célországok Németország, Spanyolország, Franciaország és Olaszország voltak. Az első helyen lévő Németországba a program hét éve alatt 164 fő utazott ki, de még a 10-es lista utolsó helyén szereplő Dánia esetében is 30 fő volt az EVS önkéntesek száma.

9. ábra

Mely országokba mentek a magyar fiatalok önkéntes szolgálatot teljesíteni az EVS keretében 2007 és 2013 között?

TOP 10

1. Németország (164 fő)
2. Spanyolország (109 fő)
3. Franciaország (90 fő)
4. Olaszország (80 fő)
5. Hollandia (71 fő)
6. Egyesült Királyság (65 fő)
7. Lengyelország (55 fő)
8. Törökország (50 fő)
9. Ausztria (33 fő)
10. Dánia (30 fő)

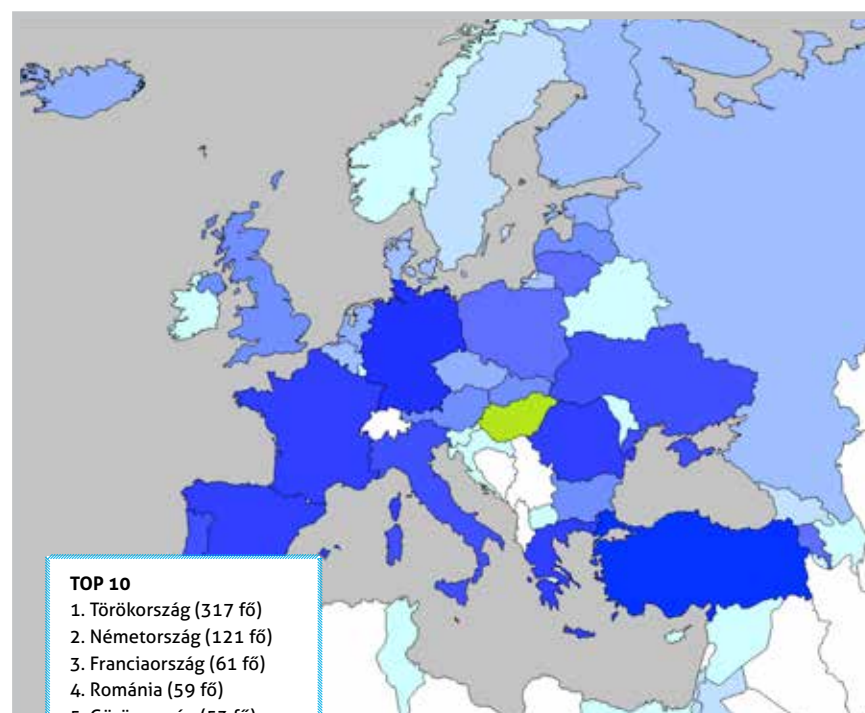
A kék színárnyalatainak erőssége a kiutazó fiatalok számát jelzi.

Forrás: FLP pályázati adatbázis

Ha azt nézzük, hogy mely országokból érkezett Magyarországra a legtöbb önkéntes, akkor az országok rangsora az előzőekkel összehasonlítva már más képet mutat. A legtöbb (összesen 317 fő) EVS önkéntes 2007 és 2013 között Törökországból érkezett Magyarországra. A második helyen Németország áll (121 fő), majd következik Franciaország (61 fő), Románia (59 fő), illetve Görögország (53 fő). A 10-es lista utolsó helyén Örményországot találjuk, ahonnan szintén érkezett 15 fő.

10. ábra

Milyen országokból érkeztek fiatalok Magyarországra az EVS keretében 2007 és 2013 között?

TOP 10

1. Törökország (317 fő)
2. Németország (121 fő)
3. Franciaország (61 fő)
4. Románia (59 fő)
5. Görögország (53 fő)
6. Spanyolország (45 fő)
7. Ukrajna (33 fő)
8. Olaszország (23 fő)
9. Portugália (23 fő)
10. Örményország (15 fő)

A kék színárnyalatainak erőssége a Magyarországra beutazó fiatalok számát jelzi.

Forrás: FLP pályázati adatbázis

PRIMER KUTATÁSOK AZ FLP-HEZ KAPCSOLÓDÓAN

A TANULMÁNY KÖVETKEZŐ RÉSZÉBEN AZ FLP MŰKÖDÉSÉVEL KAPCSOLATOS LEGFONTOSABB KUTATÁSI EREDMÉNYEKET MUTATJUK BE. AZ ELMŰLT NÉHÁNY ÉVBEN AZ FLP NEMZETI IRODA MEGBÍZÁSÁBÓL TÖBB OLYAN KUTATÁSRA KERÜLT SOR, AMELY A PROGRAM MEGVALÓSULÁSÁT, ILLETVE A RÉSZTVEVŐ FIATALOKAT ÉS CIVIL SZERVEZETEKET VIZSGÁLTA.

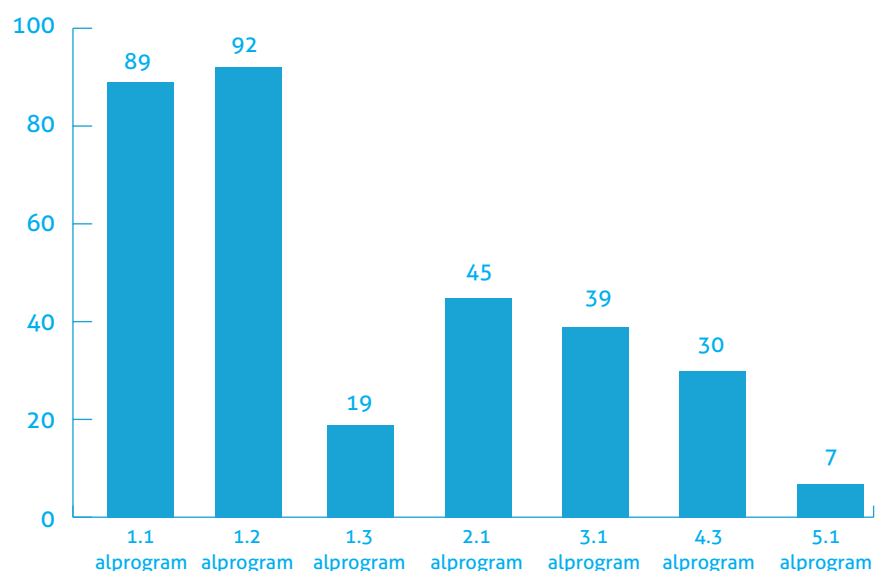
3.1 A kutatások módszertanáról

Kérdőíves kutatás a 2007–2013 között támogatott pályázatot benyújtó szervezetek körében

Az FLP 2007 és 2013 közötti időszakában több száz ifjúsági szervezet nyújtott be pályázatot, majd ezt követően kapott különböző mértékű támogatásokat az egyes alprogramokban. 2013 őszén a hét éves periódusban legalább egy támogatott pályázattal rendelkező szervezetek körében került sor kutatásra. A kutatás célja az volt, hogy a nemzeti iroda megismerje a szervezetek véleményét az FLP pályázati folyamatával, a projektek megvalósításával, illetve az azok lezárását követő adminisztrációval, értékeléssel kapcsolatban.

A kutatás során összesen több mint 700 magyarországi szervezet kapott meghívást egy online kérdőív kitöltésére. A 2013. november 27. és december 3. között zajló adatelvételek során végül összesen 172 szervezet válaszolt a kérdéseinkre, amely hozzávetőlegesen 25%-os válaszadási arányt jelent. Ebben a fejezetben ennek a kutatásnak a legfontosabb eredményeit foglaljuk össze. Fontos, hogy a kérdőívet kitöltő szervezeteknek legnagyobb tapasztalata az 1.1-es és az 1.2-es alprogramokkal kapcsolatban volt, hiszen a válaszadó szervezetek többsége ebből a két csoportból került ki.

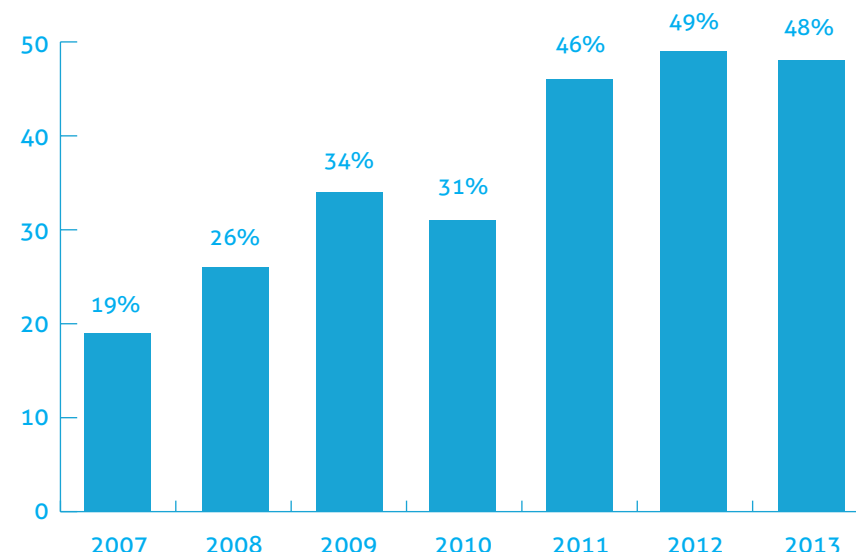
11. ábra
A kérdőívet kitöltő szervezetek megoszlása alprogramonként (db)
(Azon szervezetek aránya, amelyeknek volt legalább egy sikeres pályázata az adott alprogramban)

Forrás: online kérdőíves kutatás az FLP-ben projektet lebonyolító szervezetek körében –2013

Az előzetes várakozásoknak megfelelően nagyobb arányban azok a szervezetek töltötték ki a kérdőívet, amelyeknek az elmúlt három év (2011–13) folyamán (is) volt nyertes pályázatuk, azaz még viszonylag friss emlékekkel rendelkeztek a pályázati folyamattal, a megvalósítással kapcsolatban.

12. ábra
A kérdőívet kitöltő szervezetek sikeres pályázatainak megoszlása a 2007-2013 időszakban évenkénti bontásban

Forrás: online kérdőíves kutatás az FLP-ben projektet lebonyolító szervezetek körében - 2013

A kérdőívet kitöltő szervezetek 30%-ának volt budapesti székhelye, ezen kívül még Csongrád és Baranya megyéből érkeztek kitöltők átlag felett, ugyanakkor több olyan megye is volt, amelyekből csupán 1-2 szervezet volt aktív.

RAY kutatás

Magyarország (az FLP nemzeti irodán keresztül) 2011 óta vesz részt a RAY³ nemzetközi kutatási együttműködésben, amelynek célja az FLP projektjeiben résztvevő fiatalok, illetve projektvezetők megkérdezésén keresztül a program hatásosságának, a kitűzött célok teljesülésének vizsgálata. Az elmúlt években Európa szerte több ezer fiatal töltött ki egy részletes online kérdőívet a projektekben való részvételét követően. Így a magyar vonatkozású projektekhez kapcsolódóan is rendelkezésre áll már egy olyan adatbázis, amely több száz magyar fiatal, illetve projektvezető válaszait tartalmazza.

A RAY kérdőív részletesen vizsgálja a résztvevők demográfiai jellemzőit, a projektek megvalósulásának szubjektív megítélését, azoknak a résztvevőkre gyakorolt hatásait, a személyes kompetenciák fejlődését, a program által kitűzött társadalmi célok teljesülését, illetve a pályázati lehetőségekkel kapcsolatos információs csatornák hatékonyságát. 2012-ben a RAY keretében az FLP projektek során megvalósuló nem-formális tanulási folyamatokra fókuszáló speciális vizsgálat lebonyolítására is sor került.

Kerekasztal- és fókuszcsoportos beszélgetések

2012–2013 során az FLP nemzeti iroda megbízásából az ország különböző pontjain számos kerekasztal-, illetve fókuszcsoportos beszélgetésre került sor. Ezek során FLP projekteket lebonyolító szervezetek képviselői, ifjúsággal foglalkozó szakemberek mondták el véleményüket, meglátásaikat az FLP-vel kapcsolatban. A beszélgetések során elsősorban a fiatalok megszólítása és a programba való bevonása, a stratégiai célkitűzések teljesülése (illetve ezek realitása), a projektek fiatalokra gyakorolt hatása,

³ Research-based Analysis and Monitoring of Youth in Action (www.researchyouth.net)

valamint a teljes pályázati folyamattal kapcsolatos adminisztráció tapasztalatai voltak a középpontban. A beszélgetésekre Budapesten, illetve további hat nagyvárosban (Győr, Miskolc, Pécs, Szeged, Debrecen, Veszprém) került sor.

3.2 A kutatások legfontosabb eredményei

Kik vettek részt a projektekben?

A Fiatalok Lendületben Program célkitűzése volt, hogy a fiatalok lehető legszélesebb rétegét vonja be a projektekbe. A RAY kutatás eredményei azt mutatják, hogy ez a cél általánosságban teljesült ugyan, de az is kétségtelen, hogy a fiatalok hátrányos helyzetű, illetve kevésbé iskolázott csoportjai arányukat tekintve kevésbé voltak jelen a projektekben. Az egyes alprogramok sajátosságait most nem figyelembe véve, némileg összegezve azt állapíthatjuk meg, hogy a „tipikus” FLP projekt résztvevő 18-25 év közötti, egyetemi vagy főiskolai diplomával rendelkező, vagy még ezekben az intézményekben tanuló városlakó fiatal volt. A RAY kérdőív kitöltők adatai alapján látható, hogy minden alprogram esetében többségben voltak a nők. Különösen erős „női túlsúly” az 1.2, illetve a 4.3 alprogram esetében volt megfigyelhető. Ami a résztvevők életkorát illeti, ott az látható, hogy háromból két fiatal 18 és 25 év közötti, egy negyedük pedig 25 évnél is idősebb volt. A 18 évnél fiatalabbak aránya nem volt túl magas, összességében csupán 12%, de azt is látni kell, hogy ez a korosztály inkább csak az 1.1 és az 1.2 alprogramokban volt jelen, annak ellenére, hogy a 2.1-es alprogram kivételével a 18-ik életév betöltése nem volt feltétele a részvételnek. Részben összefügg a résztvevők életkorával az, hogy milyen iskolai végzettséggel rendelkeznek, de ez a kapcsolat természetesen nem kizárólagos. Az adatok azt mutatják, hogy a legtöbb (már) diplomával rendelkező fiatalat a 4.3 alprogramban találtuk, de az 1.2 és 2.1 alprogramokban is minden második

résztevő már befejezett valamilyen felsőfokú képzést. Némileg más megközelítésből is megvizsgálva az iskolai végzettséget, még inkább láthatóvá válik az, hogy az FLP- projektekben résztvevő fiatalok összességében a korosztály iskolázottabb rétegeiből kerültek ki. A 25 évnél idősebbek körében a diplomások aránya 88%, azaz tízből közel 9 fiatal járt egyetemre vagy főiskolára. A RAY adatai szerint háromból két résztvevő valamelyik magyarországi nagy(obb) város lakója volt. Összességében tehát alacsony volt azoknak a fiataloknak az aránya, akik falvakból érkeztek.⁴

3. táblázat

A projektekben résztvevő fiatalok megoszlása nem, életkor és iskolai végzettség szerint (%)

Program	Nem		Életkor			Iskolai végzettség		
	Nő	Férfi	25 évnél idősebb	18-25	18 évnél fiatalabb	Alapfokú	Középfokú	Felsőfokú
1.1 alprogram	57%	43%	15%	68%	17%	26%	41%	33%
1.2 alprogram	75%	25%	33%	50%	17%	8%	42%	50%
2.1 alprogram	60%	40%	20%	76%	4%		48%	52%
4.3 alprogram	68%	33%	56%	44%			32%	68%
Összesen	60%	40%	23%	64%	12%	16%	41%	43%

Forrás: RAY 2011–2012

⁴ A RAY adatai alapján ez az állítás természetesen csak áttételesen támasztható alá, hiszen nincsenek adataink arról, hogy a városi, illetve falusi fiatalok milyen arányban töltötték ki a kérdőívet. Csak sejtéseink lehetnek arról, hogy ez utóbbiak körében alacsonyabb volt a kitöltési hajlandóság, ami némileg javítja az egyes településtípusok közötti aránytalanságot.

4. táblázat

A projektekben résztvevő fiatalok iskolai végzettség szerinti megoszlása az egyes életkori csoportokban (%)

Életkori csoport	Iskolai végzettség			Összesen
	Alapfokú	Középfokú	Felsőfokú	
25 évnél idősebb		13%	88%	100%
18-25 éves	12%	53%	35%	100%
18 évnél fiatalabb	65%	29%		100%
Összesen	16%	41%	44%	100%

Forrás: RAY 2011–2012

5. táblázat

A projektekben résztvevő fiatalok megoszlása lakóhely szerint (%)

	Magyar résztvevők	Nem magyar résztvevők	Teljes minta
Budapest/1 milliónál nagyobb város	24%	17%	21%
megyeszékhely	19%	28%	23%
nagyobb város	21%	24%	22%
kisebb város	19%	17%	19%
falu	15%	9%	12%
tanya(világ)	2%	4%	3%
Összesen	100%	100%	100%

Forrás: RAY 2011–2012

Ami a projektekben résztvevő fiatalok szüleinek családi hátterét illeti, a magyar résztvevők körében a diplomás apák aránya 37% volt, míg a nem magyaroknál még magasabb, 54%. A legtöbb fiatal esetében az apa középfokú végzettséggel rendelkezett, és a magyar résztvevők körében 13% volt az alapfokú vagy annál alacsonyabb iskolai végzettségű szülő aránya.

6. táblázat

A projektekben résztvevő fiatalok megoszlása az apák iskolai végzettsége szerint (%)

Az apa iskolai végzettsége	magyarok	nem magyarok	teljes minta
Általános iskola 1-4. évfolyam	9%	2%	5%
Középközépiskola alsó tagozat – általános iskola vagy gimnázium 5-8. évfolyam	4%		2%
Középfokú speciális szakiskola / szakiskola	24%	25%	24%
Gimnázium vagy szakközépközépiskola	11%	11%	11%
Középfok utáni, nem felsőfokú szakközépközépiskola vagy nem felsőfokú szakiskola	13%	6%	9%
Főiskola, egyetem	37%	54%	47%
Nem tudom	2%	3%	3%
Összesen	100%	100%	100%

Forrás: RAY 2011–2012

A projektekben – és a RAY kutatásban – résztvevő fiatalok többségének úgy tűnik nincsenek jelentősebb anyagi gondjai. A magyarok közül megfelelőnek (átlagosnak) tartotta a helyzetét 44%, míg annál kedvezőbbnek további 13%. Azok aránya pedig, akik az átlaggal való összehasonlításban kicsit vagy sokkal alacsonyabbnak tartották az életszínvonalukat, 15% volt. (Persze arról sem szabad megfeledkezni, hogy a magyar válaszadók körében 28% volt azok aránya, akik erre a kérdésre nem tudtak

vagy nem akartak válaszolni.) Fontos azonban, hogy mivel a RAY kutatás az összes projektrésztvevőre vonatkozóan nem tekinthető reprezentatívnak, ez az eredmény is csak ennek fényében értelmezhető.

7. táblázat

A projektekben résztvevő fiatalok szubjektív megítélése saját életszínvonalukról (%)

Összehasonlításban másokkal, akikkel ugyanabban az országban laksz, úgy gondold, hogy ...	magyarok	nem magyarok	teljes minta
... megfelelő életszínvonalon élsz?	44%	49%	46%
... magasabb életszínvonalon élsz, mint az átlag?	13%	14%	13%
... egy kicsit alacsonyabb életszínvonalon élsz, mint amit elfogadhatónak tartanál?	13%	26%	21%
... sokkal alacsonyabb életszínvonalon élsz, mint amit elfogadhatónak tartanál?	2%	5%	4%
... nem tudom, hogyan válaszoljam meg ezt a kérdést.	28%	8%	16%
Összesen	100%	100%	100%

Forrás: RAY 2011–2012

Ki honnan hallott az FLP által kínált lehetőségről?

A RAY kutatás adatai alapján úgy tűnik, hogy a leghatékonyabb információs csatornának a különböző ifjúsági szervezetekhez való csatlakozás (vagy akár az ezekkel való lazább kapcsolat), illetve a kellő ismeretekkel rendelkező barátok, ismerősök számítanak. Az FLP-s projektekben résztvevő fiatalok leginkább e két forrásból értesültek a lehetőségről, azaz, ha valaki egy projektben részt szeretne venni, akkor a formális intézményi, illetve az informális baráti kapcsolatok a legfontosabbak.

Az ifjúsági csoportok, szervezetek szerepe különösen a 2.1 alprogram esetében volt jelentős, míg a barátok/ismerősök közvetítése az 1.1 és a 4.3 alprogramokban volt meghatározó. A 4.3 alprogram esetében – részben annak jellegéből fakadóan – kiemelendő még a munkahely, a munkahelyi kollégák szerepe is. Ugyanakkor a különböző médiumok szerepe elhanyagolható volt, illetve a nemzeti irodák és közvetlenül az uniós információs források is csak másodlagosnak bizonyultak. A 4.3-as kategóriában is csupán minden tízedik résztvevő szerzett információt különböző médiumokból.

8. táblázat

Honnan, milyen forrásból értesültél az FLP-ről, a projektről?

	Program				Összesen
	1.1	1.2	2.1	4.3	
ifjúsági csoporton, ifjúsági szervezeten, ifjúsági intézményen keresztül	37%	33%	50%	16%	36%
barátok / ismerősök közvetítésével	40%	17%	15%	32%	32%
iskolán / egyetemen keresztül	33%	17%	12%	5%	24%
munkahelyemen, kollégáimon keresztül	5%		4%	21%	7%
újságból / folyóiratból, a rádióból, tévéből, az Internetről szerzett információ segítségével	3%			11%	3%
a F fiatalok Lendületben Program nemzeti irodája vagy regionális közvetítésével	3%		8%		3%
az Európai Bizottságtól / az Európai Bizottság honlapján szerzett információk alapján			8%		1%
más forrásokból		8%	4%		1%

Forrás: RAY 2011–2012

Az FLP megítélése a projektek résztvevői, illetve a szervezetek részéről

A RAY az online kérdőívére adott válaszok alapján a projekteket összességében nagyon pozitívan értékelték a résztvevők. A részvétel eredményeképpen a fiatalok saját bevallásuk szerint otthonosabban, magabiztosabban mozognak a világban, az idegen kultúrákban. Ugyanakkor – és ez igen fontos és tovább kutatásokat igénylő eredmény – kevésbé gondolják azt, hogy a projektek eredményeképpen nagyobb mértékben javultak volna az esélyeik, lehetőségeik az elhelyezkedés, munkavállalás terén. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy szinte alig-alig találunk olyan fiatalot, aki ne értett volna egyet teljes mértékben azzal az állítással, hogy „más fiataloknak is ajánlaná, hogy vegyenek részt hasonló projekteken”. De szinte ugyanilyen arányban voltak azok is, akik úgy érezték, hogy a projektek során a személyes fejlődésüket szolgáló, a későbbiekben is jól használható tapasztalatokhoz jutottak. (Ez azonban inkább csak egy általános „érzés” és nem konkrét készségekre, kompetenciákra vonatkozott.)

9. táblázat

Mennyire értesz egyet az alábbi állításokkal?

(1-4-ig terjedő skála átlagértékei, ahol 1= egyáltalán nem, 4= teljes mértékben)

	Alprogram				Átlag
	1.1	1.2	2.1	4.3	
Más fiataloknak is ajánlanám, hogy vegyenek részt hasonló projektben.	3,9	3,7	3,7	3,9	3,9
Összességében a projektben való részvételemmel a személyes fejlődésemet szolgáló tapasztalatokhoz jutottam.	3,8	3,9	3,9	3,9	3,8
Más fiataloknak is ajánlanám, hogy kezdeményezzék hasonló projekt megvalósítását.	3,7	3,4	3,3	3,7	3,6
Mindent egybevetve úgy érzem, a projekttel kapcsolatos elvárásaim teljesültek.	3,6	4,0	3,6	3,7	3,6
Úgy érzem, kellőképpen be voltam vonva a projekt megvalósításába.	3,5	3,4	3,6	3,4	3,5
Már ajánlottam más fiataloknak is, hogy vegyenek részt hasonló projektben.	3,5	3,3	3,4	3,7	3,5
Azt tervezem, hogy az elkövetkezendő években részt veszek más hasonló projektben.	3,5	3,3	2,7	3,8	3,4
A véleményeimmel és az ötleteimmel hozzá tudtam járulni a projekt kialakításához és megvalósításához.	3,1	3,3	3,4	3,3	3,2

A kutatásból az is kiderült, a projektek egyik legfontosabb pozitív hozadéka, hogy a résztvevők olyan tapasztalatokat szereztek, amiket minden bizonnyal jól fognak tudni hasznosítani a későbbi életükben is. Sőt, nagyon sokan számoltak be arról is, hogy a projektek során megismert külföldi fiatalokkal azóta is tartják a kapcsolatot.

Az eredmények ugyanakkor azt is mutatják, hogy a fiatalok a legkevésbé azzal a véleménnyel értettek egyet, hogy a projektek eredményeképpen javultak a munkaerőpiacon való elhelyezkedési lehetőségeik.

Az FLP leginkább a kommunikációról, a már nemzetiségbeliekkel való együttműködésről, a közös élményekről, a közös tanulásról szól. Általánosságban elmondható, hogy a projektek résztvevői rá voltak „kényszerülve”, hogy valamilyen idegen nyelven (is) kommunikáljanak a projektek során. Ezt szinte mindenki pozitívként értékelte.

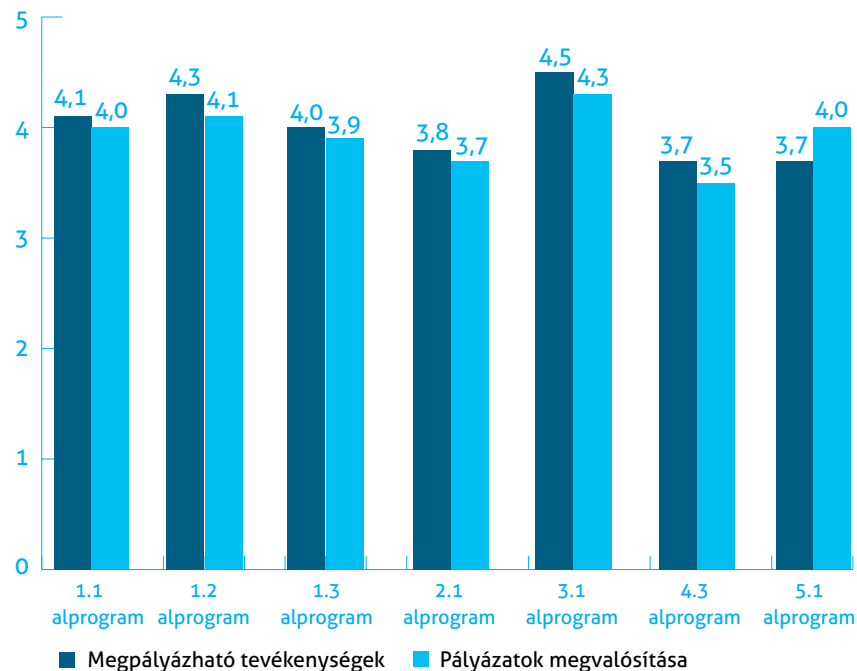
A szervezetek körében végzett online kérdőíves kutatás alapján a megpályázható tevékenységek szempontjából az FLP 2007–2013 közötti rendszerét a válaszadók döntő többsége kifejezetten jónak ítélte. Szintén hasonlóan kedvező megítélés alá esett a pályázatok megvalósításának szempontja is.

13. ábra

Az FLP általános megítélése

(1-5-ig tartó skála átlagos értékei az egyes alprogramokban támogatott pályázatokkal rendelkező szervezetek szerinti bontásban)

Összességében mennyire tartotta megfelelőnek az FLP 2007 és 2013 közötti pályázati rendszerét a megpályázható tevékenységek szempontjából? • Mennyire tartja megfelelőnek az FLP jelenlegi pályázati rendszerét pályázatok megvalósításának szempontjából?

Forrás: online kérdőíves kutatás az FLP-ben projektet lebonyolító szervezetek körében - 2013

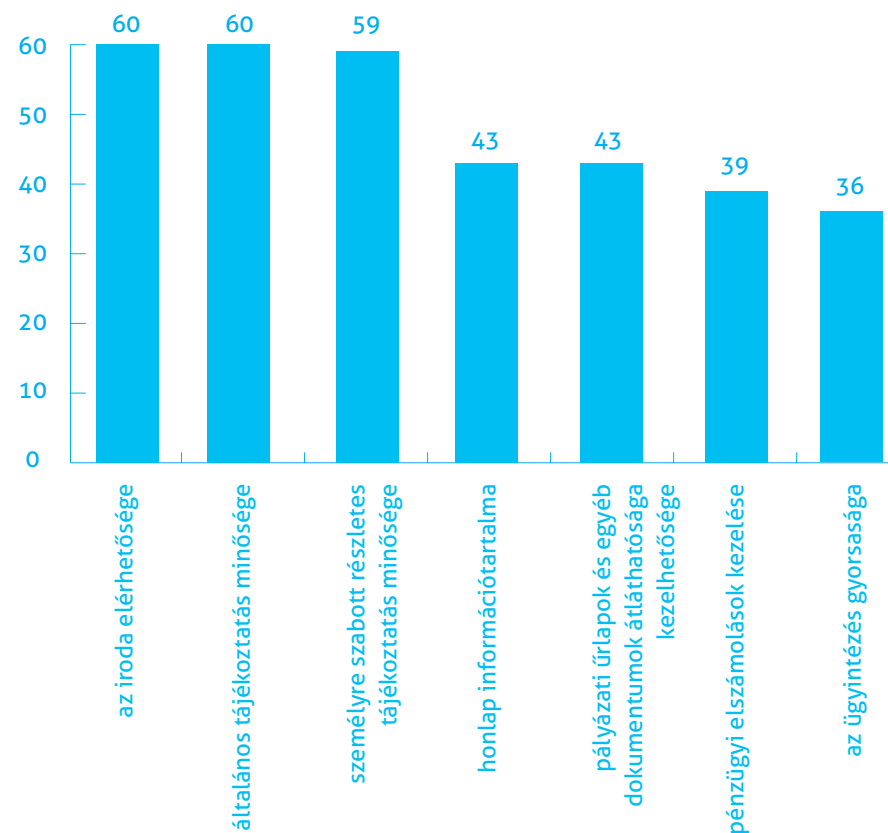
Az általánosan kedvező véleményeken belül különösen a 3.1 alprogram (ifjúsági cserék, illetve képzés és hálózatépítési projektek az EU-val szomszédos partnerországokkal) emelkedett ki. Az FLP nemzeti iroda munkáját összességében szintén kedvezőnek ítélték a megkérdezett szervezetek. Az eredmények azt mutatják, hogy különösen elégedettek voltak az iroda elérhetőségével, az általános tájékoztatás, illetve a személyre

szabott részletes tájékoztatás minőségével. Ennél valamivel kevesebben voltak ugyanakkor azok, akik a pénzügyi elszámolások kezeléséről, illetve az ügyintézés gyorsaságáról is nagyon elégedetten nyilatkoztak.

14. ábra

Az FLP nemzeti iroda tevékenységének megítélése

(Azon szervezetek százalékos aránya, amelyek teljes mértékben elégedettek az adott tevékenységgel)

Forrás: online kérdőíves kutatás az FLP-ben projektet lebonyolító szervezetek körében - 2013

A fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetések során a szervezetek képviselői szinte egyöntetűen kiemelték az iroda munkatársainak segítőkészségét és konstruktív hozzáállását (illetve legalább ennek szándékát, hiszen számos területen nem lehetett eltérni a szabályok betartásától, még akkor sem, ha azok bizonyos esetekben kevésbé tűntek racionálisnak és hatékonyak).

Néhány esetben azonban kritika érte az elmúlt években a szervezeten belül végbement fluktuációt, amely – a folyamatok jellegéből fakadóan – többek szerint is hátráltatta a hatékony ügyintézését.

„A 7 év alatt többször volt szervezeti átalakítás, ezért sokszor nagy volt a bizonytalanság a rendszerben. A kollégák közötti fluktuáció is nagy volt. Sokszor jöttek új kollégák. Ilyenkor sokszor volt az probléma, hogy az új kollégát rögtön a „mélyvízbe dobták”, még nem volt elég felkészült és így nem tudott mindig megfelelő információkat adni.” (Debrecen)

„Nagyon sokszor átszervezték a nemzeti irodát, hol ide, hol oda került. Kollégák között pedig nagy volt a fluktuáció, ami néha nehezítette az együttműködést.” (Veszprém)

Az FLP láthatósága

Mint azt már korábban is láthattuk, a Fiatalok Lendületben Programban (FLP) a 2007-2013 közötti időszakban összesen több mint 30 ezer magyar fiatal vett részt. Ez a szám önmagában kétségtelenül nagynak tekinthető, ugyanakkor a program hét éves történetét folyamatosan végigkísérte a széles körű ismertség és láthatóság problémája, ami részben a fiatalok közvetlen megszólításának általános nehézségeivel

(a hatékony kommunikációs csatornák megtalálása, a fiatalok érdeklődésének felkeltése, jelenlét az oktatási intézményekben, stb.), részben pedig az egész programnak az Európai Unió által központilag meghatározott célkitűzéseivel, „stílusával”, nyelvezetével van összefüggésben. Kétségtelen, hogy az egyes alprogramokban nagyon sokféle tevékenység finanszírozására van lehetőség, azonban a pályázati folyamat során kellő szakértelem és gyakorlat szükséges ahhoz, hogy ezeket sikerrel jeleníthessék meg a pályázók az adminisztratív előírásokhoz igazodva. A programba „beágyazott” ifjúsági szervezetek számára az jelentett folyamatos kihívást, hogy az oktatási rendszer különböző szintjein lévő, gyorsan cserélődő fiatalokkal évről évre megismertessék az FLP-ben rejlő lehetőségeket. Az alábbi két idézet jól mutatja az ezzel kapcsolatos nehézségeiket:

„A fiatalok folyamatosan cserélődnek, így évről évre újra fel kell keresnünk minden középiskolát a régióban, hogy tájékoztassuk az újakat is. Amit az FLP kifejele kommunikál, az a mai fiatalok számára nem feltétlenül kézenfekvő. Egy egyszerű középiskolához nem is jut el az információ a programról, ha mi nem visszük el.” (Debrecen)

„Ambivalens érzésem van, mert ha találkozókön vagyok más szervezetekkel, akik benne voltak/vannak az FLP-ben, ők nyilván tudnak róla. De a fiatalok között még mindig szinte senki nem tud róla. Egyetemen dolgozom, és az egyetemisták körében fél évente szembesülök azzal, hogy még mindig nem tudnak róla, pedig minden fél évben elmondom, hogy van ez a lehetőség. Ők nyitottak és mégsem hallottak róla.” (Győr)

Az alábbi idézet a program ismertségének „szájról-szájra” való terjedésére, illetve a saját közösség fontosságára utal:

„Még mindig leginkább a jó személyes kapcsolatok vagy szájhagyomány útján jut az ember információhoz. Én ifjúsági irodában voltam önkéntes, így találkoztam vele először. Azóta is ugyanazt a problémát élem meg, hogy hiába vannak az internetes elérhetőségek és egyéb más dolgok, a fiatal akkor fog eljönni, ha a barátja is jön.”
(Győr)

Hátrányos helyzetű fiatalok elérése és bevonása

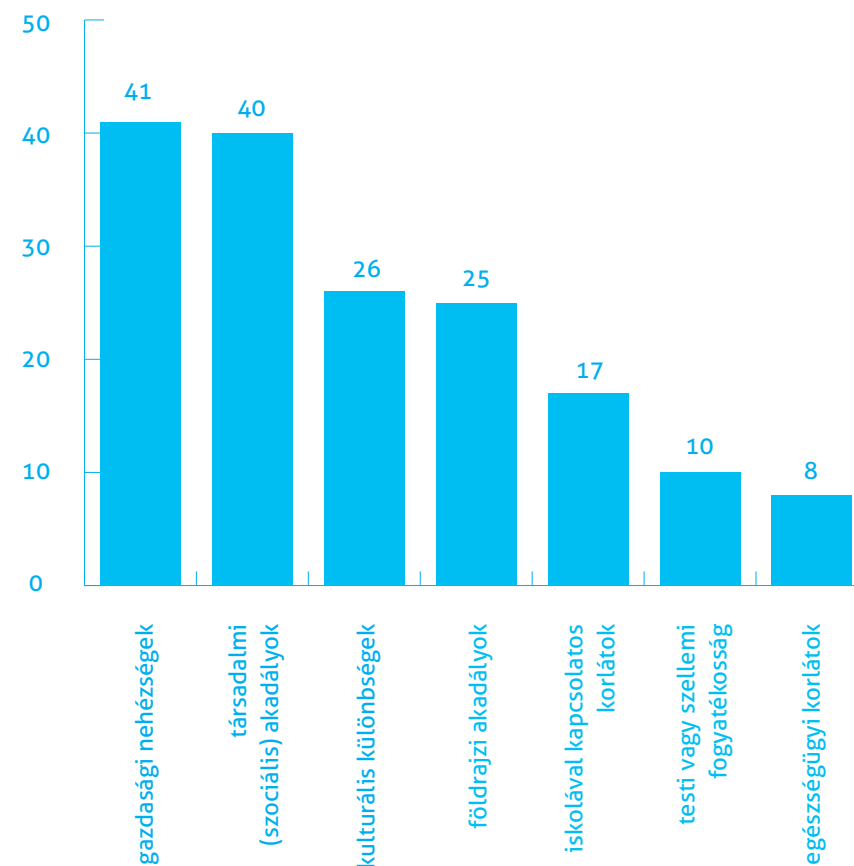
Az FLP egyik kiemelt célja a hátrányos helyzetű fiatalok bevonása. A FLP keretében megvalósult projektek hivatalos statisztikái alapján a 2007-2013 közötti időszakban a közel 32 ezer résztvevő közül több mint 9 ezer fiatal volt valamilyen szempontból hátrányos helyzetűnek tekinthető. Ez az összes fiatal 28%-át jelenti, amely egyrésztől viszonylag magas szám, ugyanakkor a statisztika jellegzetességeiből fakadóan némileg elfedi a hátrányos helyzetű fiatalok bevonásával kapcsolatos nehézségeket. A legtöbb hátrányos helyzetű fiatal az 1.1-es (3778 fő), illetve az 1.2-es (2725 fő) alprogramban vett részt. A projektekbe bevont hátrányos helyzetű fiatalok száma 2007 és 2013 között évről évre nőtt, illetve egyre többen vannak azok, akik nemcsak résztvevőként, hanem kezdeményezőként, megvalósítóként is aktív szerepet vállalnak a projektek eredményes lebonyolításában. A hivatalos pályázati módszertan a hátrányos helyzet hét különböző dimenzióját határozta meg. A több mint 1200 támogatott pályázat beszámolóiból ezeknek az alábbi ábrán látható megoszlása mutatható ki. Az adatok azt mutatják, hogy a legnagyobb arányban a legtöbb esetben együtt járó gazdasági

nehézségek és társadalmi akadályozottság volt a hátrányos helyzet elsődleges oka. Nyilvánvaló, hogy a valóságban is a hátrányos helyzetnek ezek a dimenziói a leggyakoribbak. Emellett valamilyen fogyatékkal élők, illetve egészségügyileg korlátozott fiatalok a projektek egytizedében vettek részt.

15. ábra

Hátrányos helyzetű fiatalok bevonása az FLP projektekbe

(azon projektek százalékos aránya, amelyben az adott kategóriába eső fiatal(ok) vett(ek) részt)

A program hét éve alatt legalább egyszer sikerrel pályázó szervezetek körében végzett kutatás eredményei azt mutatják, hogy (a kérdőívet kitöltő) szervezetek kiemelten fontosnak tartották a hátrányos helyzetű fiatalok bevonását. Szinte kivétel nélkül beszámoltak hátrányos helyzetű résztvevőről, illetve több mint háromnegyedük azt is állította, hogy már a résztvevők kiválasztásánál is figyelembe vették a hátrányos helyzetet. Továbbá lényegében kivétel nélkül úgy gondolták, hogy a hátrányos helyzetű fiatalok számára a részvétel eredményes és hasznos volt.

A RAY kutatás vizsgálta a projektekben résztvevő fiatalokat a hátrányos helyzet szempontjából is. A 2011-es összesített adatok alapján például a válaszadóknak (akik természetesen nem reprezentálják feltétlenül a teljes populációt – azaz az összes résztvevőt) nagyjából az egynegyede számolt be valamilyen akadályozottságról (az oktatás, munkavállalás, mobilitás, aktív társadalmi/politikai részvétel területén).

Ez a kutatás is rámutatott ugyanakkor arra, hogy leginkább az anyagi nehézségek (és az ebből fakadó hátrányok) voltak elsősorban jellemzőek. A RAY adatai alapján összességében a résztvevők 12%-ának okozott nehézséget a részvételhez szükséges anyagi források előteremtése, míg 57%-nak ez nem volt probléma. A fennmaradó közel egyharmad esetében pedig ez a kérdés nem volt értelmezhető, mivel a részvételért nem kellett fizetnie.

10. táblázat

A projektben való részvételhez szükséges anyagi erőforrások

A projektben való részvételhez szükséges anyagiak előteremtése... ?	%
nem okozott nehézséget	57%
nehézséget okozott	12%
nem kellett fizetnem semmiért	31%

Forrás: RAY2011

Az FLP-hez kapcsolódó kvalitatív kutatások tanulságai alapján a fenti statisztikák tovább árnyalhatók.

Az adatok azt mutatják, hogy valamilyen fogyatékkal élő fiatalok a projekteknek csak elenyésző számában voltak jelen, ugyanakkor ott, ahol részesei voltak a közös munkának, nagyon sok jó tapasztalatról számoltak be a szervezetek képviselői. (Sajnos olyan kutatás nem készült, amely kifejezetten a fogyatékkal élő projekt-résztvevők véleményét, tapasztalatait vizsgálta volna.)

„Fogyatékos emberekhez máshogy kell megtanulni nekünk és a fiataloknak is hozzáállni. Nekem módomban állt négy olyan ifjúsági cserét segíteni, a pályázatírástól a beszámoló készítéséig, ahol legalább egy-két nemzet fogyatékos csoportja, legalább csoportonként 3-4 fővel képviseltette magát. Volt olyan fiatal, aki kerekesszékes, mozgássérült volt, volt szellemileg fogyatékos, hallássérült, csökkent látóképességű fiatal, stb. Én náluk hálásabb és jobb embereket nehezen tudnék felmutatni. Egyszer egy görög lány felállt az asztalra és azt mondta, hogy én itt nagyon jó emberré váltam ti általatok. Két nap alatt feloldódtak, és a lehetőségeikhez képest egyenrangú

*társsá tudtak válni ezek a fogyatékkal élő fiatalok.”
(Debrecen)*

*„A sérült fiataloknál nagy a felelősség. Nehéz őket
projektekbe bevonni, mert egy olyan hozzáállás alakul
ki bennük az évek folyamán, hogy azt gondolják,
hogy ők nem képesek bizonyos dolgokra. De el kell
hitetni vele, hogy ő is képes a projektben lévő dolgokat
megvalósítani.” (Szeged)*

Több ifjúsági szervezetben dolgozó szakember említette azt a
tényt, hogy lényegében az FLP volt az egyik legfontosabb olyan
pályázati forrás, amelynek segítségével kifejezetten hátrányos
helyzetű fiatalokat lehetett megszólítani, velük együtt projekteket
kitalálni vagy éppen csak bevonni őket. Számos olyan történet
hangzott el, amelyek minden statisztikánál jobban és átélhetően
mutatták be azt, hogy mit is jelenthet egy mélyszegénységben
élő, lehetőségektől, külső ingerektől elzárt közösség számára a
programban való részvétel.

*„A hátrányos helyzetű fiatalokat be kell vonni, mivel ők
soha nem jutnának máshogy külföldre. A szüleiknek
nincs rá pénze, kisteleplésről jön, árva, félárva stb.
Főleg itt a mi megyénkben nagyon igaz ez, ahol magas a
munkanélküliség aránya, alapvető anyagi nehézségekkel
küszködnek a családok. Így találnak barátokra, értelmes
kulturális elfoglaltságot, netán itt látnak először külföldit.
[...] Ugyanez igaz a kisteleplésen élő fiatalokra is,
nagyon nagy a szegénység és számukra is ez az egyetlen
olyan program, ami lehetőséget nyújt nekik az utazásra,
nyelvtanulásra.” (Debrecen)*

„A hátrányos helyzetű, például csonka családban,

*nagyon nagy szegénységben élő család gyermeke,
akinek az életben nem adatik meg az, hogy más országok
fiataljaival kapcsolatba kerüljön – na pont ezt sikerült
neki elérnünk.” (Győr)*

Nem minden esetben ilyen könnyű azonban a hátrányos helyzetű
fiatalok aktivizálása. Ahhoz, hogy egy sikeres pályázat elkészüljön,
hónapokkal később pedig egy sikeres projekt megvalósuljon,
mindenekelőtt valamilyen szervezetre, illetve a pályázatírásban
és lebonyolításban jártas szakemberekre van szükség. Sőt,
a tapasztalatok azt mutatják, hogy egy helyi közösségben
elegendő akár csak egy olyan ember, akinek van kellő mértékű
elhivatottsága, motivációja és valamilyen szintű szakértelme a
pályázat elkészítéséhez. Magyarországon azonban sok száz olyan
hátrányos helyzetű település van, ahol lényegében már ezek az
alapvető intézményi és személyi feltételek sem adóttak, tehát
nagy valószínűséggel az itt élő fiatalok soha nem értesülnek a
programban rejlő lehetőségekről.

*„Ha nálunk nem lettek volna FLP projektek, akkor sok
fiatal még mindig csak ott ülne a kocsmában. Nem
ismerkedtek volna meg más kultúrákkal és ez jellemző
azon fiatalokra is, akik csak közvetve vettek részt a
projektjeinkben. Az FLP jellemzője az is, hogy sokszor
nem tudjuk mit adunk a fiataloknak, mert annyi mindent
kapnak tőle.” (Veszprém)*

További problémaként merült fel több szervezet esetében, hogy
abban az esetben is komoly kihívásokat jelentett a hátrányos
helyzetű fiatalok bevonása, ha a lehetőség (pl. projekt-ötlet,
projektvezetők, pályázatírói kompetenciák, stb.) adott volt.

„Néha a célcsoport megtalálása pl. hátrányos helyzetű fiataloknál nem feltétlenül működik jól. Még ha elhívom is egy cserére, sokszor csak azokat tudom kivinni, akik nem feltétlenül az adott célcsoportoz tartoznak, mert néha csak azokat tudom kivinni, akinek van szabadideje, például fél évre felfüggesztették a tanulmányaikat és ráérnek. Nem pedig azt a fiatalt, aki egy kis 500 fős településen lakik és folyamatosan tanul vagy éppen dolgozik.” (Debrecen)

Sokszor gondolták úgy a megszólított fiatalok, de még inkább a szüleik, hogy a projektben való részvétel „túl nagy és hirtelen ugrás” az addig megszokott életükhöz képest.

„A hátrányos helyzetű fiatalok nyitottabbak ezekre a lehetőségekre és jobban szeretnék valamit, mint a nem hátrányos helyzetűek. Azok a gyerekek, akiknek nincs semmiben lehetősége, őket átmenetileg ki kell szakítani a rossz környezetből és helyi közösségből, és akkor közösség által jobban lehet segíteni nekik.” (Miskolc)

Ezekkel a fiatalokkal csak lépésről lépésre haladva, a bizalom megteremtésével lehet sikereket elérni.

„A hátrányos helyzetű fiatalokat nehezebb elérni. Sokkal nagyobb hangsúlyt kell fektetni az ő esetükben az előkészítésre. Például azok esetében, akik olyan településről jönnek, ahonnan még talán előtte ki sem tették a lábukat. Az ilyen fiataloknál nagyon fontos a bizalom kiépítése!” (Veszprém)

A probléma áthidalására az egyik ifjúsági szervezet képviselője speciális előkészítő programokat tartott volna szükségesnek.

„Az FLP-vel az a baj, hogy nem a mai magyar fiatalokra épül. Van egy hatalmas hézag. Van olyan, aki a Kaposvár-Budapest buszon sem ült még. Arra lenne óriási nagy szükség Magyarországon, hogy legyen az FLP programnak egy előszobája. A szakembereket pedig meg tudják fizetni, hogy a munkaidejüket arra tudják áldozni, hogy a fiatalokat felkészítsék arra, hogy azok az FLP programban részt vegyenek.” (Pécs)

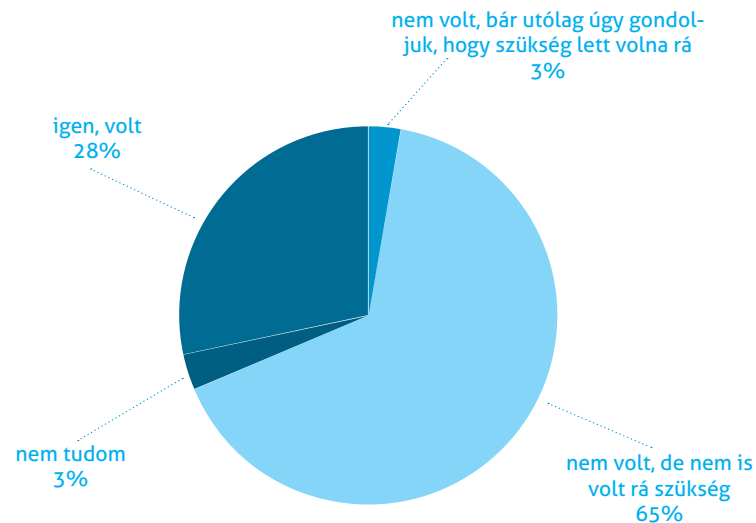
„Mi több alkalommal részt vettünk a felkereső munkában, az volt kiadva irányvonalnak, hogy minél hátrányosabb helyzetű fiatalokhoz, kistelepülésen élőkhez jussunk el, de amit láttunk, hogy nem nagyon volt fogadó készség. Ezért azt gondolom, hogy nem csupán az útiköltség térítésesnek a 30%-a miatt. Nagyon nehéz a hátrányos helyzetű fiatalokat bevonni, más jellegű megközelítést kellene alkalmazni.” (Debrecen)

Természetesen nem arról van szó, hogy a fentiekhez kapcsolódóan ne lennének pozitív példák és olyan történetek, amikor a szervezők a projektekbe sikerrel integrálták a hátrányos helyzetű fiatalokat. A szervezetek körében végzett kérdőíves kutatás eredményei például azt mutatták, hogy az 1.2 alprogram esetében a projektek 28%-ában volt valamilyen előzetes felkészítés a résztvevők számára a hátrányos helyzetű társakkal való munkához, míg az esetek közel kétharmadában ugyan nem volt ilyen, de a szervezetek képviselői szerint erre nem is volt szükség.

16. ábra

„A többi résztvevő számára volt-e valamilyen felkészítés a hátrányos helyzetű társukkal való munkával kapcsolatban?”

(Az 1.2 alprogramban projektet lebonyolító szervezetek körében)

Forrás: online kérdőíves kutatás az FLP-ben projektet lebonyolító szervezetek körében – 2013

Abban az esetben, ha ilyen akadályok nem voltak, akkor is előfordulhatott, hogy a fiatalok számára nehézséget okozott a közös munkában való részvétel. Például azért, mert nem rendelkeztek megfelelő nyelvtudással.

„A hátrányos helyzetű fiatalok bevonása nem minden esetben könnyű egy nemzetközi projektben, ahol idegen nyelven kell kommunikálni. És a hátrányos helyzetűek között tényleg van olyan, aki nem nagyon tud kommunikálni és van, aki olyan szempontból tekinthető hátrányos helyzetűnek, hogy nem beszél idegen nyelven.”
(Győr)

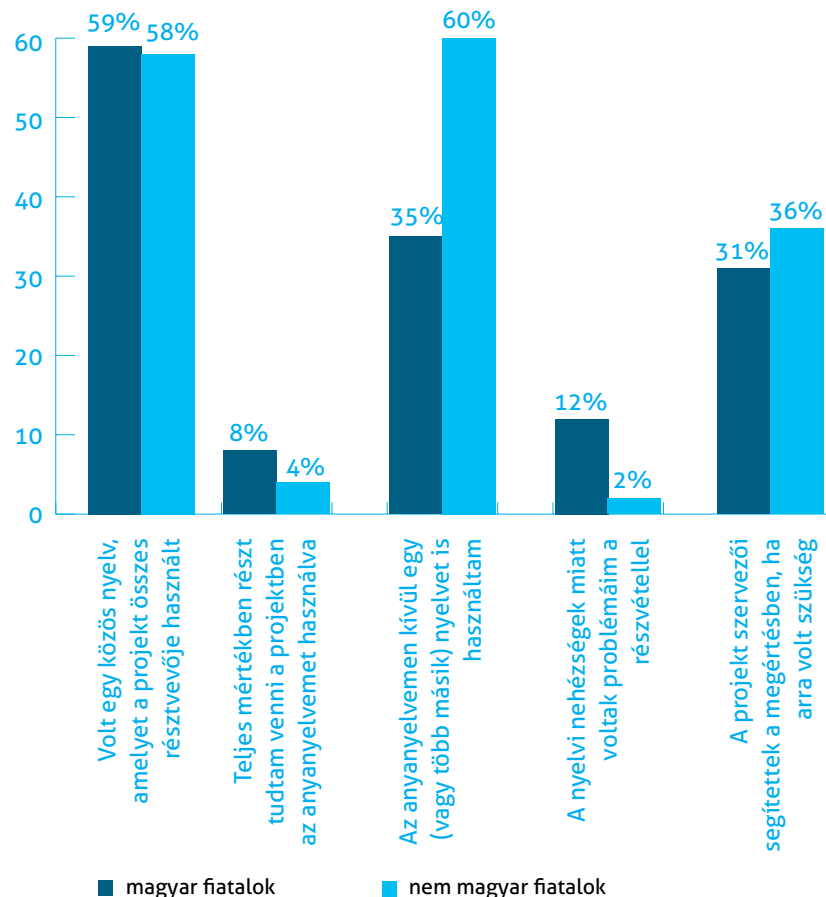
„A hátrányos helyzetű fiatal az utóbbi időben nem tud bekapcsolódni a programba. Azt írja nekem a partner, hogy ugyan küldhetek neki fiatalot, de ő fel szeretné hívni Skype-on, angolul. Hát nálunk nincs olyan hátrányos helyzetű fiatal, aki nyelveket beszélne, még én sem, úgyhogy kiesnek ezek a fiatalok.” (Pécs)

A projektek összességét tekintve azonban ez a probléma nem volt általános, ugyanis a RAY kutatás adatai alapján a résztvevő fiataloknak alig több mint egy tizede számolt be nyelvi, kommunikációs nehézségekről.⁵ A résztvevők 60%-a esetében ugyanakkor volt egy olyan közös nyelv (akár magyar, akár más nyelv), amelyet a projekt összes résztvevője használt. Ami pedig még fontosabb, hogy a magyar résztvevők valamivel több, mint harmada a saját anyanyelvén kívül használt valamilyen idegen nyelvet a közös munka (és persze szórakozás) során.

⁵ Ezekkel az eredményekkel kapcsolatban azonban érdemes megemlíteni a RAY kutatás egyik szükségszerű hiányosságát, ugyanis a kutatásban való részvétel önkéntes, és az adatfelvételre a projektek lezárulását követően akár több hónappal kerül sor. Így feltételezhetjük, hogy éppen a hátrányos helyzetű, nehezebben elérhető és motiválható fiatalok azok, akik kisebb arányban töltötték ki a kérdőívet.

17. ábra

Nyelvhasználat jellegzetességei a projektek során

Forrás: RAY 2011-2013

Az FLP program hivatalos célkitűzéseinek teljesülése. A projektek hatása a fiatalokra

A megvalósult projektek leginkább a művészet és kultúra, az Európa-tudatosság és a hátrányos helyzetűek társadalmi integrációja témaköröihez kapcsolódtak, a résztvevők ezeken a területeken szereztek a legtöbb ismeretet. A projektek egyik

legfontosabb hozadéka, hogy a fiatalok jobban elkötelezetté váltak a diszkriminációval, az intoleranciával, az idegengyűlölettel és a rasszizmussal szemben.

Az alprogramok jellegéből fakadóan természetesen ezen belül voltak eltérések. (Így például az 1.1 és 1.2 alprogram a résztvevők véleményei szerint elsősorban Európáról szólt, míg a 4.3 a hátrányos helyzetűekről és a fogyatékossgal élőkről.)

Amennyiben azt vizsgáljuk, hogy a projektek milyen hatást gyakoroltak a fiatalokra, akkor az az utólagos vélemények alapján az alábbi állításokat tartották a legtöbben relevánsnak:

„A projekt során megismerkedtem más országokból származó fiatalokkal, akikkel a mai napig tartom a kapcsolatot.”

„A projektben való részvételem hozzájárult a személyes fejlődésemmhez.”

„A projekt nyitottabbá tett a multikulturális (sokkultúrájú) Európával kapcsolatban.”

„Most már magabiztosan mozgok egyedül egy másik országban.”

Azt is érdemes megjegyezni, hogy a fiatalok valamivel több, mint fele a projekt óta jobban érdeklődik az európai ügyek iránt. Továbbá 40%-uk elkötelezetté vált a diszkrimináció, az intolerancia, az idegengyűlölet és a rasszizmus ellen, illetve jobban támogatják a hátrányos helyzetű embereket.

A projektvezetők véleménye szerint a résztvevőknek elsősorban a kommunikációs készségeik, vitakultúrájuk, csoportmunkára való alkalmasságuk fejlődött.

Érdekes tanulsága ugyanakkor ennek a kutatásnak az, hogy a fiatalok társadalmi/politikai élet iránti érdeklődése, szerepvállalása a projekt(ek) hatására nem igazán változott. Azt ugyan nagyon nehéz megmondani, hogy néhány éves időtávtatban is ugyanezeket a válaszokat adták volna a megkérdezett fiatalok, azonban a projektek lezárulta után néhány hónappal az látható, hogy a (szak)politikai érdeklődés szinte alig változott.

Az FLP-ben való részvétel egyik „kézzelfogható” hozománya, hogy a fiatalok az elvégzett tevékenységek alapján egy **Youthpass** nevű dokumentumot kapnak. A Youthpass tanúsítvány bemutatja, mivel foglalkoztak és mit tanultak a résztvevők a Fiatalok Lendületben Programban megvalósult projekt során. A Youthpass létrehozásának célja a nem-formális tanulás elismerésének és elismertetésének támogatása volt.

Ennek az önmagában mindenképpen üdvözlendő kezdeményezésnek az egyik legnagyobb problémája ugyanakkor az, hogy általánosságban (bár ebben Európán belül és ágazatonként igen nagy eltérések lehetnek) kijelenthető, hogy a keresleti oldal (azaz a potenciális munkavállalók) többsége ma még nem ismeri, illetve nem tulajdonít különösebb jelentőséget a létezésének. Azaz a fiatalok munkaerőpiaci helyzetét – legalábbis a hivatalos dokumentumok terén – nem igazán javítja.

Az alábbi négy idézet jól jelzi hozzáállását ehhez a kérdéshez:

„Akinak van a kezében ilyen, annak jobb a megítélése, de inkább elsősorban külföldön. Magyarországon viszont ez sok esetben nem érdekli senkit, talán azért is, mert nincs

a fiataloknak nemzeti programja. Magyarországon nem sokan tudják, hogy mi ez. Külföldi érdekeltségű cégek általában elismerik itthon is, illetve külföldön is.” (Szeged)

„Amit én tapasztaltam az az, hogy a magyar fiatalok akarják a Youthpass-t, mert látják azt, hogy a HR-esek ismerik ezt. A munkaügyi központ és a mobilitás együttműködésében tájékoztattuk őket anno, hogy mi ez és nagyon pozitívan értékelték. Volt olyan önkéntesünk, aki Németországból visszatérve az Auchanban kapott állást, mert az ottani HR-s ismerte ezt a tanúsítványt és kiderült, hogy egyértelműen a Youthpass tanúsítvány miatt kapta meg az állást.” (Pécs)

Absztrakt célok – gyakorlatias igények

Mint azt korábban már láthattuk, a RAY kutatás adatai alapján a fiatalok a projektekben való részvétel következményei közt legkevésbé tartják azt jellemzőnek, hogy ezáltal javultak volna a munkaerőpiaci esélyeik. A versenyképes tudás és kompetenciák megszerzése és még inkább „felmutatása” a potenciális munkáltatók számára természetesen igen komplex folyamat. Az FLP keretében megvalósuló nem-formális tanulást, szemléletformálást, konkrét készségek elsajátítását inkább csak áttételesen lehet mérni vagy még inkább megérteni. Sok mindenre rá lehet kérdezni, bizonyos dolgokat meg lehet mérni, azonban nagyon nehéz azt meghatározni, a „nagy egészből” leválasztani, hogy konkrétan mit, hol és hogyan tanult meg valaki, aminek később konkrét hasznát tudja venni.

Az FLP hivatalosan meghatározott stratégiai célkitűzéseivel kapcsolatban is felmerült, hogy ezekre a jelenlegi formájukban

van-e szükség, vagy éppen mit mond ez a fiataloknak? Azonban az elmondható, hogy a projektekben részt vevő fiatalok döntő többsége számára fontos tanulási folyamat volt – akár közvetlenül tudatosult számukra, vagy éppen csak idő kérdése, hogy ez bekövetkezzék. Ma már az uniós döntéshozatal szintjén is eldöntött tény, hogy a fiatalok munkavállalását, a munkanélküliség elleni harcot kiemelt módon kell segíteni és támogatni. Némileg más dimenzióban, de hasonló véleményeket fogalmaztak meg a szervezetek képviselői is.

„Mikor ilyen magasztosabban megfogalmazott célok vannak, nehéz a fiatalnak ezeket megérteni, így ennek alapján egy ilyen jellegű pályázatot megírni. Pedig pont nekik szól, és pont olyannak kéne lenni, hogy ő maguk meg tudják írni, valósítani, de az esetek többségében ezt a felnőttek írják meg. Jobb lenne, ha konkrétabb, megfoghatóbb célok szereplnének (pl. a későbbi munkához való hozzájutás elősegítése, vagy ilyen-olyan készségeid fejlesztése). Egy résztvevő jelezte, hogy több éven keresztül ő mindig megfogható szavakkal mutatta be a programot a fiataloknak. Tehát egy kicsit megfoghatóbbá kellene tenni, vagy jobb lett volna, ha ilyen lett volna.” (Veszprém)

Bár a létjogosultsága és aktualitása aligha megkérdőjelezhető, mégis több probléma merült fel a sokszor távolinak tűnő európaiság (európai polgárság) célkitűzéssel kapcsolatban.

„Szerintem az európai polgári szerep az nagyon távoli. Úgy érzem, hogy ez Magyarországon se igazán van

a köztudatban, hogy mi ez. Talán még egy tanár sem tudná megmondani egy gyereknek, hogy mi az, hogy európai polgári szerep és hiába mondjuk mi neki, vagy hiába próbálunk erre példát mondani, mutatni, addig, amíg a környezetében ez nincs kialakulva addig ez túl távoli.” (Győr)

„Úgyis mindig az lesz az első kérdésük a fiataloknak, hogy jó, de addig, amíg nem tudok elhelyezkedni a munkaerőpiacon, vagy addig, amíg nem tudom a saját egzisztenciámat megteremteni, addig sokkal kézzelfoghatóbb dolgokat kellene ezekbe az ifjúsági projektbe bevonni. (Budapest)

Végezetül pedig álljon itt egy kapcsolódó vélemény a fiatalok bevonási lehetőségeiről.

„Azt gondolom, hogy azokba a programokba, amikbe mi vonjuk bele a fiatalokat, azokat igazából nem ez érdekli. A közösségi együttlét érdekli. Az, hogy szolidaritást vállalnak, meg demokrácia, ez neki természetes dolog. Én legalábbis azt gondolom és tapasztalom, hogy a közösség építés és az együttlét sokkal fontosabb számukra, mint azzal foglalkozna, hogy milyen valakinek a bőrszíne vagy éppen, hogy török vagy spanyol. Abszolút nem érdekli őket. Az, hogy szimpatikusak vagy nem egymásnak, ez ennyi. Csináltunk olyan beszélgetéseket, amikből tükröződnek ezek a prioritások.

Programban részvétel a megadott program lényege a fontos nekik, legalábbis én ezt tapasztaltam.” (Miskolc)

A fiatalok Európában (és ez alól Magyarország sem kivétel), a második világháborút követő korszak talán legsúlyosabb társadalmi, gazdasági és politikai kihívásával néznek szembe. Az elmúlt évek globális gazdasági-pénzügyi válsága számos uniós országban olyan strukturális problémákat hozott a felszínre, amelyekből a kilábalás biztos, hogy még éveket, vagy akár évtizedet vesz igénybe.

Ezzel párhuzamosan a fiatalok mediatizált világa a hagyományos oktatási modelleket is folyamatos megújulásra készíti. Ennek az igénynek az oktatási rendszerek hol így, hol úgy, de megpróbálnak megfelelni. Ez azonban egy mozgó célpont, hiszen az újabb és újabb fiatal generációkon belül is komoly különbségek figyelhetők meg.

Ebben a környezetben kifejezetten fontos, hogy a fiatalok számára rendelkezésre álljanak olyan pénzügyi források, módszertanok, és nem utolsósorban közösségek, amelyek segítségével a nem-formális oktatás koncepciójából kiindulva eredményes projektek valósulhatnak meg.

Már az FLP hét éve alatt is sokat változott a fiatalok világa, amire próbált ugyan reagálni maga a program is, azonban kétségtelen, hogy az elkövetkezendő években (2014–2020) az Erasmus+ program lesz az, ami kiteljesítheti a már elkezdődött részleges stratégiai váltást az oktatás, képzés, ifjúság és sport területén. Reméljük, hogy ez a tanulmány – bár műfajából fakadóan megoldási javaslatokat nem tartalmaz – képes lesz hozzájárulni az új program sikerességéhez.

